

KANTELU

Oikeuskanslerinvirasto
PL 20
00023 VALTIONEUVOSTO
kirjaamo@okv.fi

Kantelun tekijä: Suomen Terveystuotekauppioiden Liitto ry
Eteläranta 10, 00130 Helsinki
puh. 0500 430 818, terveys@terveystuotekauppa.fi

Kantelun kohde: Ruokavirasto

ELINTARVIKEALAN TOIMIJOITA JA NÄIHIN TYÖSUHTEESSA OLEVIEN YKSITYIS- HENKIÖIDEN TIETEELLISTEN TUTKIMUSTEN JAKAMISTA KOSKEVAT KIELLOT

Taustaa

Suomen Terveystuotekauppioiden Liittoon tuli huhtikuun 2020 alussa usea yhteydenotto liiton jäsenyrityksiltä ja myös ei-jäsenyrityksiltä, joissa kerrottiin, että kunnan terveystarkastaja on vaatinut elintarvikealan toimijaa poistamaan sosiaalisen median kanavastaan tai internet-sivuiltaan tieteellisiä tutkimuksia. Toimijalle vaatimusta perusteltiin Ruokaviraston ohjeistuksella.

Kaikki liittoon yhteydessä olleet elintarvikealan toimijat olivat elintarvikevalvonnan osalta Oiva-tarkastettuja hyvin arvosanoin, eikä tieteellisten tutkimusten jakamiseen ollut kunnan valvoja toimijoiden osalta aikaisemmin valvonnassaan puuttunut.

Poikkeustilan valvontaoperaation syyksi selvisi Ruokaviraston 26.3.2020 järjestämä sisäinen viranomaiskoulutus, jossa kuntien valvojille koulutettiin elintarviketietoihin liittyviä asioita. Viranomaiskoulutuksen yhtenä aiheena oli *"elintarvikkeen markkinointi koronaviruksen ehkäisyyn on lääkkeellistä markkinointia, joka pitää lopettaa välittömästi"*. LIITE 1

Valvonnassa ryhdyttiin tulkitsemaan, että koronaan liittyvä tieteellinen tutkimus on myynnin edistämistä ja lääketieteellinen tutkimus lääkinnällinen väite. Tämä tulkinta aiheutti runsaasti hämmennystä. Valvonta johti nopeasti siihen, että koronaan liittyvä tieteellinen tutkimus poistettiin toimijoiden viestinnästä. Esimerkiksi tutkimus, joka liittyi C-vitamiiniin ja koronavirukseen vaadittiin valvonnassa poistettavaksi toimijoiden kaikesta viestinnästä. LIITE 2.

Kuntien valvontaoperaatio toteutettiin pian hallituksen asettaman poikkeustilan jälkeen ja varsinaisten Oiva-tarkastuksien ulkopuolella.

Tulkinnan vaikutukset ja valvonnassa tehdyt linjaukset saattavat osoittautua myöhemmin hyvin ongelmallisiksi ja arvaamattomiksi, sillä tieteellisiä tutkimuksia koskeva linjaus koskee kaikkia elintarvikealan toimijoita, vaikka sitä korona-ajan valvonnan yhteydessä nähtävästi sovellettiin vain pieneen joukkoon elintarvikealan toimijoita.

KANTELU

Yhteydenotot Ruokavirastoon ja tulkinnan yksityiskohtien selvittäminen

Suomen Terveystuotekauppioiden Liitto tiedusteli 2.4.2020 Ruokavirastolta, pitääkö kunnan valvonnasta tietoon tullut tulkinta paikkansa ja onko kuntien valvontaan annettu ohjeistus kieltää toimijoilta ja yhdistyksiltä tieteellisten tutkimuksien jakaminen. LIITE 3

Ruokaviraston vastasi liitolle 3.4.2020. LIITE 4.
Ruokaviraston vastausviestissä olivat mukana:

Vastauksen lähettäjänä Ruokavirastolta
ylitarkastaja Marjo Misikangas, Elintarvikkeiden koostumusjaosto, Ruokavirasto

sekä viestin kopion saajaksi oli merkittynä:

ylitarkastaja Sari Sippola, Elintarvikkeiden koostumusjaosto, Ruokavirasto
ylitarkastaja Anna Mizrahi, Elintarvikkeiden koostumusjaosto, Ruokavirasto
lakimies Kirsi Hannula, Ruokavirasto
lakimies Hanna Brotherus, Ruokavirasto
lakimies Joonas Päivänen, Ruokavirasto

Viestin osallistujamäärän ja ko. henkilöiden aseman takia voi olettaa vastauksen edustavan Ruokaviraston virallista näkemystä tieteellisten tutkimusten jakamiseen koskevassa asiassa.

Ruokavirastolta (3.4.2020) tullut vastaus vahvisti, että kunnan valvoja on ohjeistettu puuttumaan tieteellisten tutkimuksien jakamiseen.

Ruokavirasto toteaa liitolle 3.4.2020 antamassaan vastauksessaan, että

*”Ruokavirasto katsoo, että lääkkeellisiä väitteitä sisältävät viittaukset **tieteellisiin tutkimuksiin** tai muuhun tietoon sekä lääkkeellisten käyttötarkoitusten esiintuominen esim. linkkinä muihin internetsivustoihin tai videoiden, kuvien, kuluttajakommenttien, tms. kautta, on elintarvikelain 9 §:n vastaista.”* LIITE 4

Ruokavirasto täsmentää tieteellisten tutkimuksien jakamisen kieltoja ja rajoituksia kertomalla, että

*”Vaikka **tutkimustuloksia** julkaistaisiin erillään varsinaisista tuotteiden markkinointiaineistoista, ovat ne silti säädösten vastaisia, jos kuluttaja pystyy yhdistämään väitetyn ominaisuuden markkinoitaviin tuotteisiin.”* LIITE 4

Ruokaviraston linjaus konkretisoituu esimerkkiin, jossa todetaan, että

*”Sielläkään (toimijan some-kanavissa) ei saa jakaa **tieteellisiä artikkeleita** vaikkapa C-vitamiinin käytöstä koronapotilaiden hoidossa, jos yrityksellä on myynnissä C-vitamiinivalmisteita.”* LIITE 4

KANTELU

Ruokavirasto kertoo linjauksen koskevan myös muita kuin elintarvikealan toimijoita toteamalla, että

"Myöskään ammattilaisille suunnattujen tuote- tai tutkimustietojen kautta ei saa antaa tietoa, että elintarvikkeena markkinoilla olevalla tuotteella tai sen sisältämillä ainesosilla on lääkkeellisiä vaikutuksia." LIITE 4

Liitolle vastannut ylitarkastaja toteaa lisäksi, että

"Väiteasetusta sovelletaan kaupalliseen viestintään, eikä esimerkiksi julkisten terveysviranomaisten ja elinten antamaan ravitsemusohjaukseen tai -neuvontaan, lehdistössä ja tieteellisissä julkaisuissa tapahtuvaan ei-kaupalliseen viestintään ja tiedotukseen." LIITE 4

Kuntien valvojille 26.3.2020 valvontakoulutuksen pitäneen Ruokaviraston ylitarkastaja Misikankaan omasta tulkinnasta käy ilmi, että hänen mukaansa lähes kaikki toimijan tekemä viestintä on ns. menekin edistämistä. Vastauksessa todetaan, että

"... itse ajattelen, että ei-kaupallinen viestintä olisi esim. yrityksen artikkelit tieteellisissä lehdissä ja tutkimustulosten esittely tieteellisissä seminaareissa. Kaikki muu yrityksen tuottamiin tai välittämiin elintarvikkeisiin tai niiden sisältämiin aineisiin liittyvän tiedon jakaminen kuulunee yllä mainittuun menekin edistämiseen." LIITE 4

Ruokaviraston tulkinta johtaa siihen, että käytännössä lähes kaikki kotimaiset ja kansainväliset tieteelliset tutkimukset, jotka voidaan tulkita liittyväksi toimijan myymiin, markkinoimiin tai jakelemiin elintarvikkeisiin tai niiden ainesosiin, voidaan kieltää yrityksen kaikessa viestinnässä.

Kun vielä huomioidaan se, että Ruokaviraston näkemyksen mukaan yleinen sananvapaus ei mahdollista elintarvikkeiden lainsäädännön vastaista markkinointia, niin olemme tilanteessa, jossa valvojalla on perustuslakiakin suurempia valta kieltää tieteellisten tutkimusten jakaminen tai käsittely toimijan omassa viestinnässä.

Näin vahvan tulkinnan käyttäminen on herättänyt kritiikkiä elintarvikealan toimijoiden, tutkijoiden ja myös kuluttajien keskuudessa.

Lisäksi on syytä mainita, että myöhemmin tässä kantelussa tuodaan esille se tosiseikka, että nyt esiin noussutta tulkintaa ei tällä hetkellä laajemmin joko valvota tai noudateta, sillä Suomen tunnetuimmat ja suurimmat elintarvikealan toimijat eivät noudata sitä, vaan tieteellisten tutkimustulosten viestintä on hyvin yleistä ja normaalia.

Ruokavirasto on kiistänyt, että kyseessä olisi uusi tulkinta.

KANTELU

Ruokavirasto ei ole suostunut luovuttamaan tietoa kohua aiheuttaneet valvontakoulutuksen koko sisällöstä ja mahdollisesta ohjeistuksesta

Suomen Terveystuotekauppioiden Liitto lähetti 9.4.2020 Ruokavirastolle tiedonluovutuspyynnön Ruokaviraston elintarvikevalvojille 26.3.2020 pitämän etäkoulutuksen koulutusaineistosta ja ohjeistuksesta, jotta liitossa voitaisiin paremmin hahmottaa, miksi kuntien valvonnan toimienpiteet ovat aiheuttaneet hämmennystä ja epäselvyyttä toimijoille.

Ruokavirasto vastasi (18.4.2020) liiton tiedonluovutuspyyntöön, mutta Ruokavirasto ei suostunut luovuttamaan tietoa siitä, mitä millaisia käytännön esimerkkejä koulutuksessa oli käyty läpi tai kertoa valvojille mahdollisesti annetusta ohjeistuksesta.

Esimerkkejä tämän hetken markkinoinnista

Ruokavirastolta tullut koulutusaineisto sisältää kolme diaa (kuten esimerkkinä yllä oleva), joiden sisältö on poistettu. Saatujen tietojen mukaan nämä diat ovat sisältäneet kuvakaappauksia elintarvikealan toimijoiden some-kanavista. LIITE 5

Ruokaviraston lakimies Joonas Päivänen perustelee sisällön poistamista sillä, että

"Kuvat on poistettu luovutettavasta materiaalista sen vuoksi, että niiden julkistaminen voisi aiheuttaa hämmennystä alan sisällä siitä, onko juuri esimerkkinä esitetty markkinointi kiellettyä, tai miksi ko. markkinointiin ei ole välttämättä puututtu. Ruokavirasto korostaa vielä, että koulutusmateriaalissa esitetyt kuvat ovat olleet ainoastaan esimerkkejä, eikä Ruokavirastolla ole tietoa siitä, onko juuri näissä kuvissa esitetyn markkinoinnin vuoksi ryhdytty valvontatoimenpiteisiin." LIITE 6

KANTELU

Ruokavirastolle tiedonluovutuspyynnön esitti myös AITO hyvän olon kauppaketju. Heille Ruokavirasto lakimies Joonas Päivänen vastasi, että

*"Esimerkkejä ei annettu nähtäväksi juuri siitä syystä, että se voisi aiheuttaa epäselvyyttä alan toimijoissa, koska esimerkkikuvien vuoksi ei välttämättä ole ryhdytty toimenpiteisiin eikä niihin ole edes kehoitettu. Elintarvikealan toimijan itsensä velvollisuutena on varmistua siitä, että markkinointi on lainmukaista. Paikallinen valvoja voi puuttua määräysten vastaiseen markkinointiin tarvittaessa, **ensisijaisesti ohjauksella ja neuvonnalla**. Materiaalissa on esitetty vain muutama esimerkki erityyppisestä ja eri alustoilla havaitusta yritysten markkinoinnista nyt korona epidemian aikana. Hyvin todennäköisesti suurin osa lääkkeelliseksi väitteiksi katsottavasta mainonnasta, puhumattakaan muusta mainonnasta ei ole ollut esimerkeissä mukana."* LIITE 7

Suomen Terveystuotekauppioiden Liiton elintarvikealan toimijoilta saamien tietojen perusteella voi kuitenkin todeta, että tieteellisten tutkimusten poistamiseen ei ole liittynyt ohjausta tai neuvontaa, jollaista uudenaikaisiksi koettu tulkinta viranomaiselta edellyttää. Vaatimusta on kuntien valvonnassa perusteltu Ruokaviraston ohjeistuksella ja toimijoille jo ennestään tutuilla säädöksillä.

Koska Ruokavirasto ei suostu luovuttamaan koulutusaineistoa kokonaisuudessaan, jää edelleen avoimeksi tulkinnan käytännön esimerkit. Käytännön esimerkkien kautta uudelta tuntuva ohjeistus olisi helpommin ymmärrettävissä ja näin myös Suomen Terveystuotekauppioiden Liitto pystyisi omassa neuvontapalvelussa huomioimaan asian. Asiaan liittyen on liittoon tullut melko runsaasti yhteydenottoja epätietoisilta toimijoilta. Käytännön esimerkkien puuttuessa, liitossa ei ole voitu ottaa kantaa tieteellisten tutkimuksien tai niitä koskevien kirjoitusten taikka media uutisten jakamisen lainmukaisuudesta, joten toimijoita on ohjattu olemaan yhteydessä kunnan valvontaan.

Suomen Terveystuotekauppioiden Liittoon elintarvikealan toimijoilta tulleiden yhteyden perusteella voi kuitenkin olettaa, että Ruokaviraston koulutuksen esimerkit ovat liittyneet todennäköisesti seuraaviin tieteellisiin tutkimuksiin ja eräiden lääkärin kirjoituksiin:

Can early and high intravenous dose of vitamin C prevent and treat coronavirus disease 2019 (COVID-19)
<https://doi.org/10.1016/j.medidd.2020.100028>

Harri Hemilä, Elizabeth Chalker. Vitamin C may reduce the duration of mechanical ventilation in critically ill patients: a meta-regression analysis. Journal of Intensive Care 2020.
<https://doi.org/10.1186/s40560-020-0432-y>

Lääkäri Päivi Mäkeläinen ja/tai kirurgian tohtori Matti Tolosen kirjoitukset.

Ruokaviraston (26.3.2020) valvojille pitämässä koulutuksessa on myös mahdollisesti otettu esiin Suomen Terveysjärjestö STJ ry ja/tai Terveystuotetukut ry:n ylläpitämä Ravintolisätiedotus-sivusto.

KANTELU

Ruokaviraston ja kunnan valvonnan vastaukset järjestöjen viestinnän valvonnasta osalta ristiriitaisia

Suomen Terveystuotekauppioiden Liitto on saanut ristiriitaista ja vaihtuvaa tietoa siitä, koskeeko Ruokaviraston tieteellisten tutkimusten jakamisen rajoitukset ja kiellot myös järjestöjä, kuten yhdistyksiä ja liittoja.

Pohjois-Karjalan Ympäristökeskuksen *terveystarkastaja xxxxx xxxxxx (nimi poistettu alan sisäisestä versiosta)* ilmoitti (3.4.2020), että

"Molempiin kysymyksiisi vastaus on, että eivät antamasi toimijat (Suomen Terveysjärjestö STJ ry ja Terveystuotetukut ry) myöskään saa käyttää kiellettyjä väitteitä. Sen vuoksi pyysin yhteystiedot, että voin lähettää tiedot ko. paikkakuntien toimivaltaisille valvontaviranomaisille." LIITE 8

Ruokaviraston ylitarkastaja Marjo Misikangas ilmoitti (3.4.2020), että

"toistaiseksi elintarvikealan toimijoita edustavien liittojen, yhdistysten, järjestöjen jne" viestintään tieteellisten tutkimusten osalta ei ole puututtu. LIITE 4

Ruokaviraston yksikönjohtaja Arja Kaiponen ilmoitti (7.4.2020), että

"Elintarvikealan toimijoita edustavat tahot, jotka eivät itse ole elintarvikealan toimijoita, eivät kuulu elintarvikevalvonnan piiriin." LIITE 9

Ruokaviraston yksikönjohtaja Arja Kaiponen täsmensi vielä (29.4.2020), että

"Osa elintarvikealan toimijoita edustavista yhdistyksistä, järjestöistä, tms. voi kuitenkin olla myös elintarvikealan toimijoita. Siksi niitä ei automaattisesti voida rajata elintarvikevalvonnan ulkopuolelle, vaan päätös on tehtävä tapauskohtaisesti. Tähän viittasi myös 3.4. Ruokaviraston lähettämä sähköposti. Olemme pahoillamme, että sanavalintamme aiheutti epätietoisuutta. Tarkensimme asiaa kuitenkin heti seuraavassa teille 7.4.2020 lähetetyssä sähköpostissa, kun saimme tiedon väärinymmärryksestä." LIITE 10

Ruokavirastolta saatu vastaus tuntuu epäuskottavalta, sillä lyhyt selvitys osoittaa, että tieteellisiä tutkimuksia koskevaa tulkintaa ei joko ole noudatettu tai valvottu elintarvikevalvonnan piiriin kuuluvien yhdistysten ja järjestöjen osalta.

Esimerkiksi Hengitysliitto ry:n useat kahvilat, ruokalot ja keittiötoiminnot tms. kuuluvat kyllä elintarvikevalvonnan piiriin ja ovat Oiva-tarkastettuja (www.oivahymy.fi -> hakusanalla "hengitysliitto"), mutta järjestö muutoin jakaa tieteellisiä tutkimuksia omassa viestinnässään, kuten monet muutkin yhdistykset ja järjestöt.

KANTELU

Hengitysliitto ry:n Facebook-sivuilla LIITE 11 ja nettisivuilla

*Terveellinen ruokavalio auttaa pitämään astman kurissa
Astman omahoito perustuu lääkitykseen ja liikuntaan, mutta tuore tutkimus osoittaa, että myös terveellisellä ruokavaliolla voi vaikuttaa astman oireiluun. Hengitysliitto suosittelee hengityssairaiden noudattavan esimerkiksi itämerellistä ruokavaliota.*

.....

*Lääkärit ovat aiemmin suositelleet muun muassa **ruista, marjoja ja rypsiöljyä sisältävää itämerellistä ruokavaliota tulehdustilan ja astman hallitsemiseen.** LIITE 12*

Myös Suomen Sydänliitto ry, joka toimii Suomen Diabetesliitto ry:n kanssa yhteistyössä Sydänmerkki-tavaramerkin myöntäjänä, käsittelee viestinnässään tieteellisiä tutkimuksia, jotka liittyvät elintarvikkeiden lääketieteellisiin ominaisuuksiin.

Sydänliitto ry:n nettisivut LIITE 13

Omega-3-rasvahappojen terveysvaikutukset

Säännöllisesti kalaa vähintään 2–4 kertaa viikossa syöville sepelvaltimotautikuoleman riski on noin 25–30 % pienempi kuin niillä, jotka syövät kalaa vain harvoin tai eivät lainkaan. Kuolleisuutta vähentävä vaikutus tulee esille kalan kulutuksen määrillä, jotka vastaavat EPAna ja DHAna 250–500 mg:aa vuorokaudessa.

***EPAlla ja DHAlla** on kokeellisissa tutkimuksissa todettu lukuisia hyödyllisiä vaikutuksia. Ne alentavat plasman triglyseridipitoisuutta, voivat suurentaa plasman HDL-kolesterolin pitoisuutta, vähentävät verihytaleiden takertuvuutta ja siten veren hyytymistäipumusta, hidastavat sykettä, alentavat verenpainetta, parantavat verisuonten toimintaa, vaimentavat elimistön matalataustaista tulehdusta ja saattavat vähentää sydämen rytmihäiriöalttiutta.*

On myös syytä huomioida, että Suomessa viranomaiset (mm. Ruokavirasto) ovat katsooneet, että Suomen Sydänliitto ry:n ja Suomen Diabetesliitto ry:n hallinnoima ”Sydänmerkki – Parempi valinta” -symboli on väiteasetuksen artiklan 2 mukainen ravitsemusväite, jossa todetaan, esitetään tai annetaan ymmärtää, että elintarvikkeella on erityisiä hyödyllisiä ravitsemuksellisia ominaisuuksia. Symbolin tarkoituksena on edistää kansanterveyttä helpottamalla terveellisen ruokavalion koostamista.

Tuntuu oudolta, jos elintarvikeviranomainen ei olisi puuttunut näin merkittävien yhteiskunnallisten liittojen tieteellisten tutkimusten jakamiseen, sillä ne toimivat usein esimerkkinä alan muille toimijoille.

KANTELU

Luustoliitto ry LIITE 14

Osteoporoosi ja lääkehoito

*Osteoporoosilääkityksen rinnalle tarvitaan aina osteoporoosin hyvä omahoito: monipuolinen ravitsemus, riittävä **kalsiumin, D-vitamiinin ja proteiinin** saanti, säännöllinen liikunta sekä kaatumisen ehkäisy.*

Neuroliitto ry

D-vitamiini

D-vitamiinilla on tutkimuksissa osoitettu olevan MS-taudilta suojaava vaikutus. Alhaiset D-vitamiinipitoisuudet saattavat lisätä sairauden aktiivisuutta. D-vitamiinilisä on tarpeen varsinkin silloin, jos oleilee paljon sisätiloissa eikä ruokavalio sisällä kalaa tai muita D-vitamiinin lähteitä. Suositus MS-tautia sairastaville on, että D-vitamiinilisää käytettäisiin pimeään talviaikaan ja tarvittaessa ympäri vuoden.

Lähde: <https://neuroliitto.fi/tieto-tuki/tietoa-sairauksista/ms-tauti/ravitsemus>

Esimerkit näiden järjestön viestinnästä osoittavat, että Ruokaviraston linjausta, joka liittyy tieteellisiin tutkimuksiin, ei joko noudateta tai sitä ei edelleenkään valvota elintarvikevalvonnan piirissä olevien järjestöjen osalta.

Tätä tietoa vasten Ruokaviraston perustelu sillä, että tutkimustietoon liittyvä linjaus on ollut käytössä jo vuodesta 2011 saakka ja se koskee elintarvikevalvonnan piirissä olevia järjestöjä, tuntuu epäuskottavalta.

Joka tapauksessa Ruokaviraston linjaus tulee muuttamaan erittäin monen järjestön viestintää ja saattaa rajoittaa merkittävästi elintarvikkeisiin liittyvien tieteellisten tutkimustietojen viestintää yhdistyksissä, jotka kuuluvat elintarvikevalvonnan piiriin.

KANTELU

Tutkijan näkökulma Ruokaviraston tulkintaan

Yhteiskuntatieteiden tohtori ja Tampereen yliopiston dosentti (terveyden edistäminen) Pauliin Aarva 12.4.2020 julkaisi kirjoituksen ”Tutkimustiedon oltava kaikille avointa”.
LIITE 15

Aarva toteaa kirjoituksessaan muun muassa, että

”En ota tässä kantaa ravintolisien hyödyllisyyteen tai hyödyttömyyteen enkä koronaviruksen ympärillä vellovaan värikkääseen keskusteluun, vaan pohdin tutkimustiedon levittämiskiellon merkitystä laajemmin. Kielto ei koske vain koronavirustartuntoihin liittyvää, vaan kaikkea sellaista elintarvikealan toimijoiden viestintää, joka mahdollisesti yhdistää jonkin markkinoitavan tuotteen sairauksien ehkäisyyn, parantumiseen tai oireiden leivittämiseen. Se ei erottele Covid-19 -tartuntoihin viittaavia tutkimuksia muista elintarvikkeiden ja niiden ainesosien terveellisyyteen/epäterveellisyyteen viittaavista tutkimuksista.

Kaikki lääkkeellisten vaikutusten tutkimukseen viittaaminen on nyt Ruokaviraston ilmoituksen mukaan kiellettyä elintarvikealan toimijoiden myymiä, markkinoimia tai jakelemia elintarvikkeita tai niiden ainesosia koskevassa viestinnässä kaikissa elintarvikealan toimijoiden käytettävissä olevissa kanavissa.

Tiedetään, että ruoka voi – tutkitusti – edistää terveyttä ja sitä kautta ehkäistä sairauksia, lievittää niiden oireita ja tukea paranemisprosessia. Tästä on olemassa runsaasti muun muassa epidemiologian, ravitsemustieteen, lääketieteen ja terveystieteiden tutkimusta.

Kiellolla voi olla yllättäviä ja kauaskantoisia seurauksia yhteiskuntamoraaliin, sananvapauteen, elintarvikealan toimijoihin ja elintarvikkeista tiedottamiseen.”

Onko Ruokavirastolla valtuudet kieltää tutkimustiedon levittäminen?

Tiedon jakaminen tieteellisestä tutkimuksesta on tärkeää. Tutkimusta tarvitaan ihmisten hyvinvoinnin ja ekosysteemin säilymisen vuoksi. Tutkimustiedon pimittämiseen ruokavirasto ei ole esittänyt päteviä perusteluja, jotka osoittaisivat tutkimustiedon jakamisen haitalliseksi kuluttajille.

On myös kysyttävä, millä valtuuksilla ja millaisiin säännöksiin perustuen Ruokavirasto kieltää tutkimustiedon levittämisen maassa, jossa sananvapaus mielletään yhdeksi perusoikeuksista?”

KANTELU

Viitaten yllä mainittuun tutkijan kirjoitukseen myös Suomen Terveystuotekauppioiden Liitto haluaa korostaa, että tieteellisen tutkimustyön luonteeseen kuuluu, että sen tulokset ovat julkisia, ja tiedeyhteisön ja muun yhteiskunnan vapaasti käytettävissä. Tutkimuslaitokset, yliopistot, elintarvikealan toimijat ja viranomaiset harjoittavat runsaasti tutkimustoimintaa, jonka tulokset saattavat olla tarkoitettu hyödynnettäväksi toiminnan harjoittajan omassa toiminnassa. Osa elintarvikealan toimijoiden tekemästä tieteellisestä tutkimuksesta on tarkoitettu esimerkiksi tukemaan yrityksen vientihankkeita tai antamaan yleistä tietoa elintarvikkeiden sisältämien ainesosien lääketieteellisistä ominaisuuksista, esimerkiksi marjojen ja luonnonkasvien farmakologisista ominaisuuksista.

Huomionarvoista on se, että Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) n:o 1924/2006 (asetus elintarvikkeita koskevista ravitsemus- ja terveysväitteistä) johdanto-osassa (4) todetaan, että

*"Tätä asetusta olisi sovellettava kaikkiin kaupallisessa viestinnässä esitettäviin ravitsemus- ja terveysväitteisiin, myös muun muassa elintarvikkeiden yleisluonteiseen mainontaan ja myyminen edistämiskampanjoihin, jotka saattavat olla julkisten viranomaisten kokonaisuudessaan tai osittain tukemia. **Sitä ei olisi sovellettava ei-kaupallisessa viestinnässä esitettyihin väitteisiin, kuten julkisten terveysviranomaisten ja elinten antamaan ravitsemusohjaukseen tai -neuvontaan, eikä lehdistössä ja tieteellisissä julkaisuissa tapahtuvaan ei-kaupalliseen viestintään ja tiedotukseen.**"*

Toimittajan ja viestinnän ammattilaisen näkökulma Ruokaviraston tulkintaan

Viestinnän ammattilainen ja toimittaja Kauko Niemi julkaisi 10.4.2020 kirjoituksen "Ruokavirasto kieltää julkisen tiedon jakamista". LIITE 16

Niemi toteaa kirjoituksessaan muun muassa, että

"Nyt ollaan taas poikkeustilan perusasioiden äärellä ja mitataan missä viranomaisten rajat menevät tällaisena aikana."

"Ruokavirasto on erittäin varoittava esimerkki, että poikkeustilan kanssa on oltava täysin tietoinen, ettei tilannetta käytetä mitenkään muun asian ajamiseen tai politikointiin. Ainoa perusta saa olla koronaviruksen taltuttaminen."

Suomen Terveystuotekauppioiden Liitto haluaa korostaa, että ko. toimittajan kirjoitus edustaa yksittäistä mielipidettä, eikä ole yleistettävissä laajemmin mediaan. Vastaavia vahvoja yksittäisiä kommentteja on kuitenkin tullut esiin aihetta käsittelevissä Facebook-keskusteluissa, joten jonkinlainen signaali tämä kuitenkin mahdollisesti on ja kertoo osaltaan, että Ruokaviraston toiminta herättää kriittisyyttä eri ammattiryhmissä.

KANTELU

Lääkäriin näkökulma Ruokaviraston tulkintaan

Laillistettu lääkäri, lääketieteen ja kirurgian tohtori ja Helsingin yliopiston dosentti Matti Tolonen julkaisi 4.4.2020 kirjoituksen ”Ruokavirasto kieltää yrityksiltä ja järjestöiltä vitamiinitutkimusten jakamisen kuluttajille ja ammattilaisille”. LIITE 17

”Virasto vetoaa elintarvikelakiin ja kieltää yrityksiä ja järjestöjä jakamasta tietoa koronavirukseen liittyvistä vitamiinitutkimuksista sekä kuluttajille että ammattilaisille. Vaikka tutkimukset on julkaistu pätevissä, vertaisarvioituissa tiedelehdissä, yritykset eivät saisi saattaa niitä kuluttajien tietoon.”

”Ruokaviraston (Elintarvikkeiden markkinoiminen koronaviruksen ehkäisyyn tai hoitoon tulee lopettaa välittömästi) tiedote on täysin epälooginen. Tiedotteessa näet kieltoa perustellaan sanatarkasti näin:

– ”Ei ole olemassa tieteellistä näyttöä, että ravintolisien tai muiden elintarvikkeiden nauttiminen voisi suojata koronavirukselta tai parantaa sen aiheuttamaa sairautta.”

Se, ettei näyttöä ole vielä ehditty julkaista tiedelehdissä ei sulje pois sitä mahdollisuutta, että ravintolisät, esim. C- ja D-vitamiini, viranomaisuuksia suurempina annoksina, voisivat suojata tartunnalta ja vähentää sen aiheuttamien sairauksien haittoja tai esim. lyhentää tehohoidon tarvetta sekä säästää terveydenhuollon resursseja ja kustannuksia. Vastaavasti viranomaiset voisivat kieltää hengityssuojainten käytön, ”koska niistä ei ole tieteellistä näyttöä”.

Suomen Terveystuotekauppioiden Liitto haluaa tässä kohdin tuoda esille, että lääkäri Matti Tolosen lisäksi ainakin lääkäri Päivi Mäkeläisen omilla nettisivuillaan (<http://www.violetlight.fi>) olevaa kirjoitusta ”Ohjeita virusinfektioiden ennaltaehkäisyyn”, sekä Helsingin yliopiston nettisivuilla (<https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/terveys/c-vitamiini-voi-lyhentaa-vakavasti-sairaiden-potilaiden-hengityskonehoidon-kesto>) dosentti Harri Hemilän tutkimusuutista ”C-vitamiini voi lyhentää vakavasti sairaiden potilaiden hengityskonehoidon kesto”, on vaadittu poistettavaksi elintarvikevalvonnan piirissä olevan toimijan sosiaalisen median kanavista Ruokaviraston tulkinnan ja ohjeistuksen perusteella kuntien toteuttaman korona-ajan valvonnassa.

KANTELU

Käytännön esimerkki kunnan valvonnasta, jossa Ruokaviraston tulkinta kieltää ja rajoittaa tieteellisten tutkimusten jakamista

Suomen Terveystuotekauppioiden Liitto sai torstaina 2.4.2020 xxxxx xxxxxx (nimi poistettu alan sisäisestä versiosta) sijaitsevalta jäsenyritykseltään (xxxxx xxxxxx (nimi poistettu alan sisäisestä versiosta)) yhteydenoton. Pohjois-Karjalan Ympäristökeskuksen terveystarkastaja xxxxx xxxxxx (nimi poistettu alan sisäisestä versiosta) oli vaatinut poistamaan ko. toimijan Facebook-sivuilta C-vitamiiniin liittyvän tieteellisen tutkimuksen (Can early and high intravenous dose of vitamin C prevent and treat coronavirus disease 2019 (COVID-19)) LIITE 2.

Kunnan valvonnan poikkeuksellista vaatimusta kuvaa xxxxx xxxxxx (nimi poistettu alan sisäisestä versiosta) Suomen Terveystuotekauppioiden Liitolle lähettämässä sähköpostissa oleva kommentti:

”Elintarvikkeiden yhteydessä ei saa”.. mutta eihän nuissa linkeissä ole ollut yhtään elintarviketta? Vaan on yleisesti kerrottu C-vitamiinista.” LIITE 8

Toimija oli jakanut ko. tieteellisen tutkimuksen Suomen Terveysjärjestö STJ ry:n Facebook-sivuilta toimijan omalle Facebook-sivulle.

Lisäksi tarkastuksen yhteydessä toimijaa oli vaadittu poistamaan toimijan Facebook-sivuilta tohtori Matti Tolosen kirjoituksen, jossa käsiteltiin muun muassa D-vitamiinitutkimuksia. LIITE 18.

Ko. tohtori Matti Tolosen kirjoitus oli julkaistu muun muassa Terveystuotetukut ry:n ylläpitämällä Ravintolisätiedotus.fi – sivustolla.

Terveystuotetukut ry poisti kirjoituksen Ravintolisätiedotus.fi – sivustolta.
<https://www.ravintolisatiedotus.fi/ajankohtaista/koronavirus-ja-d-vitamiinivaje>
LIITE 19

Terveystarkastaja perusteli näiden tieteellisen tutkimuksen ja tieteellisiä tutkimuksia käsittelevän artikkelin poistamisen vaatimusta Ruokaviraston ohjeistuksella.

Toimija poisti ko. tutkimukset Facebook-sivuiltaan ja pyysi lisätietoa tulkinnasta Pohjois-Karjalan Ympäristökeskuksen terveystarkastajalta alla olevilla kysymyksillä:

1. Pyydämme kuitenkin vielä tarkemmin tietoa siitä, miksi yllä olevat tahot (Suomen Terveysjärjestö STJ ry ja Terveystuotetukut ry) voivat julkaista kyseistä tietoa ja miksi sitä kuitenkaan ei voi jakaa eteenpäin?

Esimerkiksi Ravintolisätiedotus-sivuston ylläpidosta vastaava Terveystuotetukut ry edustaa Suomessa toimivia ravintolien valmistajia ja maahantuoja eli toimii näiden yritysten yhteistoimintajärjestönä.

2. Miksi esimerkiksi ”korona ja D-vitamiini”-kirjoitus on sallittua julkaista yhdistyksen sivuilla, joka edustaa ravintolien valmistajia, mutta ei meidän, jonka toiminta on osakeyhtiömuotoista? LIITE 8

KANTELU

Pohjois-Karjalan Ympäristökeskuksen terveystarkastaja vastasi toimijalle, että

"Molempiin kysymyksiisi vastaus on, että eivät antamasi toimijat myöskään saa käyttää kiellettyjä väitteitä. Sen vuoksi pyysin yhteystiedot, että voin lähettää tiedot ko. paikkakuntien toimivaltaisille valvontaviranomaisille."

LIITE 8

Suomen Terveystuotekauppioiden Liitolla ei ole tiedossa tapausta, jossa elintarvikevalvontaviranomainen olisi aikaisemmin puuttunut yhdistysten toimintaan ja kieltänyt tieteellisten tutkimusten jakamisen.

Pohjois-Karjalan Ympäristökeskuksen terveystarkastajan antamat tiedot herättivät Suomen Terveystuotekauppioiden Liitossa epäilyä siitä, että Ruokavirasto on ottanut käyttöön uuden tulkinnan, jossa kielletään tai rajoitetaan tieteellisten tutkimusten jakamista elintarvikealan toimijoilta ja myös yhdistyksiltä.

Viranomaisen velvollisuus opastukseen ja neuvontaan

Jos Ruokavirasto on ohjeistanut kunnan valvojia puuttumaan myös yhdistysten tekemään viestintään tieteellisistä tutkimuksista, niin tästä tulisi elintarvikealan järjestöjen saada selkeä ohjeistus, neuvonta ja koulutus.

Hallintolain ja hallintolain käyttölain vakiintuneen tulkinnan mukaan pelkkä lainkohtiin viittaaminen ei ole päätöksen perustelua ja varsinkaan tilanteessa, jossa tulkinta selkeästi aiheuttaa epätietoisuutta toimijoissa, joihin valvontatapahtuma kohdistuu.

Huonosti perusteltu päätös ei mahdollista tulkinnan omaehtoista noudattamista ja saattaa johtaa tilanteeseen, jossa toimija leimaantuu tulkinnan rikkomisesta ilman, että pystyy omavalvonnassaan huomioimaan vastaavat tilanteen uusiutumista. Siksi Ruokaviraston tulkintaa olisi selkeämmin ja konkreettisemmin avannut Ruokaviraston 26.3.2020 koulutuksessa esiin nostamat käytännön esimerkit. Viranomaiskoulutusmateriaalissa olleiden esimerkkien salaaminen ja sen sijaan tehdyt viittaukset vallitsevaan lainsäädäntöön eivät auta uudenlaisen tulkinnan ymmärtämisessä.

Epäselvä ja vaihtuva tulkinta aiheuttaa runsaasti epätietoisuutta, mahdollisesti kohtelee eri toimijoita epätasa-arvoisesti, aiheuttaa ylimääräistä työtä ja vaikeuttaa tulevaisuuden ennakkointia yhdistysten toiminnassa.

KANTELU

Ruokaviraston tulkinnan ongelmallisuuden vaikutukset erittäin laajat

Ruokavirasto kertoo (29.4.2020) Suomen Terveystuotekauppioiden Liitolle lähettämässään vastauksessaan linjanneensa jo vuonna on 2011 ja 2013, että

”Evira katsoo, että lääkkeellisiä väitteitä sisältävät viittaukset tieteellisiin tutkimuksiin tai muuhun tietoon sekä lääkkeellisten käyttötarkoitusten esiintuominen elintarvikkeiden myynnin ja markkinoinnin yhteydessä, esim. internetsivuilla, ovat myös elintarvikelain 23/2006 9 §:n vastaista.” LIITE 10

Käytännössä tämä on aikaisemmin tarkoittanut sitä, että lääkkeellisiä väitteitä sisältävät viittaukset tieteellisiin tutkimuksiin on ollut kiellettyä elintarvikkeiden myynnin ja markkinoinnin yhteydessä. Esimerkiksi elintarvikkeen tuote-esitteissä, verkkokaupassa myynnissä olevan elintarvikkeen yhteydessä, elintarvikkeen pakkauksessa tai muussa välittömässä yhteydessä elintarvikkeeseen.

Tuotemarkkinointi on ollut toimijoille selvää ja sitä pyritään kaikessa markkinoinnissa noudattamaan. Markkinoinnin valvonta on yksi osa viranomaisten ns. Oiva-valvontaa, joten asian on tuttu toimijoille sekä valvojille jo vuosien ajan.

Ruokaviraston antamista perusteluista ilmenee, että Ruokavirasto tulkitsee nyt, että

tieteellinen tutkimus on myynnin edistämistä ja mahdollisesti lääketieteellinen väite.

Näin tulkiten Ruokaviraston näkemyksen mukaan yleinen sananvapaus ei mahdollista elintarvikkeiden lainsäädännön vastaista markkinointia ja tulkintaa voidaan sen myötä soveltaa myös toimijan jakamiin tieteellisiin tutkimuksiin ja valvonnassa voidaan kieltää tieteellisten tutkimusten jakaminen toimijan kaikissa viestintäkanavissa.

Suomen Terveystuotekauppioiden Liiton näkemyksen mukaan tämä laaja tulkinta siitä, että tieteellinen tutkimus muuttuu elintarvikealan toimijan omassa viestinnässä lähes kategorisesti myynnin edistämiseksi ja mahdollisesti lääketieteelliseksi väitteeksi, on Ruokaviraston tekemän tulkinnan ongelmallisuuden ydin.

Ruokaviraston tulkinta, jossa rajoitetaan tai kielletään tieteellisten tutkimusten jakamista, koskee noin 50.000 elintarvikevalvonnan piirissä olevaa valvontakohtetta. Näissä ruoka-alan piirissä olevien työllisten määrä on noin 300.000 ihmistä.

Ruokavirastolta saatujen tietojen perusteella tieteellisiä tutkimuksia koskeva tulkinta koskee lisäksi terveydenhuollon ammattilaisille annettavaa aineistoa. Terveydenhuollon ammattilaisia on Suomessa noin 400.000 henkilöä.

KANTELU

Yhdenvertaisuusperiaatteen noudattaminen valvonnassa

Suomen Terveystuotekauppioiden Liitossa on herännyt epäily siitä, että Ruokavirasto on ohjeistanut 26.3.2020 kuntien yli 200 valvojalle järjestämässä koulutuksessaan valvontaa puuttumaan yksinomaan terveystuotealan erikoiskaupan toimijoiden sosiaalisessa mediassa ja nettisivuillaan jakamiin tieteellisiin tutkimuksiin.

Tätä epäilystä vahvistaa se seikka, että Ruokavirasto perustelee koulutusmateriaalissaan olleiden esimerkkietojen salaamista toteamalla, että

”Kuvat on poistettu luovutettavasta materiaalista sen vuoksi, että niiden julkistaminen voisi aiheuttaa hämmennystä alan sisällä siitä, onko juuri esimerkkinä esitetty markkinointi kiellettyä, tai miksi ko. markkinointiin ei ole välttämättä puututtu. Ruokavirasto korostaa vielä, että koulutusmateriaalissa esitetyt kuvat ovat olleet ainoastaan esimerkkejä, eikä Ruokavirastolla ole tietoa siitä, onko juuri näissä kuvissa esitetyn markkinoinnin vuoksi ryhdytty valvontatoimenpiteisiin.” LIITE 6

Suomen Terveystuotekauppioiden Liitto toivoo, että oikeuskanslerin virasto pyytää nähtäväkseen Ruokaviraston 26.3.2020 pitämän koulutuksen aineiston kokonaisuudessaan, jotta päätöstä tehdessään oikeuskanslerin virasto voi varmistua, siitä, että ko. viranomaiskoulutusta ei pidetty vain sen vuoksi, että kunnan valvonta ohjataan puuttumaan yksinomaan yhteen elintarvikealan toimijaryhmään. Tämä saattaisi olla yhdenvertaisuusperiaatteen vastaista, jos tarkoituksena on ollut puuttua vain yhteen toimijaryhmään ja samalla jättää valvomatta muiden toimijoiden osalta uudeksi koettua tulkintaa.

Hallinnon oikeusperiaatteiden mukaan tulkintaa tulee yhtä lailla soveltaa kaikkiin toimijoihin.

HE 53/2005, Yleisperustelut, 1. Johdanto:

Toimiva lainsäädäntö ja sen valvonta takaa myös elintarvikealan **toimijoiden tasapuolisen kohtelun ja yhtäläisen kilpailuaseman.**

Hallintolaki 6.6.2003/434

6 §

Hallinnon oikeusperiaatteet

Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia

Tämä tarkoittaisi sitä, että kaikki elintarvikevalvonnan piirissä olevat toimijat joutuisivat poistamaan viestinnästään (mm. nettisivuiltaan, some-kanavistaan, asiakaslehdistään, B to B- viestinnästään) sellaiset tieteelliset tutkimukset, jotka koskevat heidän myymiin, markkinoimiin tai jakeleemiin elintarvikkeisiin tai niiden ainesosiin liittyviä tietoja.

KANTELU

Suomen Terveystuotekauppioiden Liitto pitää epärealistisena, että Ruokavirasto ja kunnan valvojat pystyvät tämän suururakan toteuttamaan. Elintarvikealan toimijat ovat vuosikymmenien ajan jakaneet omassa viestinnässään tieteellisiä tutkimuksia ja kuten jo aikaisemmin todettu, niin joko tulkintaa tältä osin ei ole noudatettu tai sitten sitä ei ole valvottu.

Edellä mainitun hallintolain yleisperiaatteiden mukaisesti toimijoiden tasapuolisen kohtelun ja yhtäläisen kilpailuaseman vaatimuksen mukaisesti näin olisi kuitenkin toimittava.

Yhtäläisen kilpailuaseman toteutuminen vaarantuu siinä vaiheessa, kun viranomaisen puuttuu vain yhden jakelukanavaan tai toimijaryhmään tulkinnan avulla, jonka valvonta sen jälkeen laiminlyödään muiden jakelukanavien tai toimijaryhmien osalta.

Neuvonta- ja opastusvelvollisuuden noudattaminen valvonnassa

Valvontaviranomaisen tulee hallintolaissa asetetun velvollisuuden mukaisesti perustella päätöksensä, sekä ohjata ja neuvoa jo etukäteen ja viimeistään ainakin silloin, kun viranomaisen puuttuu oikeuskansalaisen toimintaan. Nyt näyttää siltä, että Ruokavirasto on kouluttanut 26.3.2020 kunnan valvojille tulkinnan tieteellisten tutkimustietojen jakamisesta ja kunnan valvojat ovat ryhtyneet välittömästi vaatimaan tieteellisten tutkimusten poistamista toimijoiden viestintäkanavista.

Suomen Terveystuotekauppioiden Liiton toimijoilta saamien yhteydenottojen perusteella ja valvonnan osin ristiriitaisten tulkintojen perusteella voi päätellä, että Ruokaviraston tulkinta koetaan uudeksi sekä toimijoiden, että kunnan valvonnan piirissä. Selkein esimerkki tästä on, että Pohjois-Karjalan Ympäristökeskuksen terveystarkastaja kertoi, että tulkinta koskee myös yhdistyksiä. Kuten todettua, niin Ruokavirasto vahvisti asian liitolle antamassaan vastauksessa, mutta totesi, että toistaiseksi yhdistysten viestintään ei ole puututtu. Myöhemmin Ruokavirasto korjasi aikaisempaa tietoa ja totesi, ettei se puutu yhdistysten viestintään, jollei nämä ole elintarvikevalvonnan piirissä. Tällainen epäselvä ohjeistus on omiaan aiheuttamaan hämmennystä.

Ruokaviraston tulee ylimpänä kansallisena valvontaviranomaisena suhtautua huolella ja varovaisuudella vallitsevan lainsäädännön tulkintaan, koska säädösten väärä soveltaminen saattaa johtaa pääsäännön rikkomiseen eli siihen, että elintarvikelainsäädännöllä pyritään kuluttajien etujen suojeluun, mutta tulkinta ei saa johtaa tilanteisiin, jossa viranomaisen ryhtyy laajentaman toimivaltaansa uusille valvonta-alueille, varsinkin niin, että tulkinta aiheuttaa epäselvyyttä sekä valvojille, että toimijoille.

KANTELU

Ruokavirasto tulkitsee tieteelliset tutkimukset myynnin edistämiseksi ja lääketieteelliseksi väitteeksi

Suomen Terveystuotekauppioiden Liitolle antamissaan perusteluissa Ruokavirasto tulkitsee, että tieteelliset tutkimukset ovat lähes kategorisesti myynnin edistämistä, jos tutkimus liittyy toimijan elintarvikkeiden sisältämiin ainesosiin. Ruokaviraston mukaan vain sellaiset tieteelliset tutkimukset ovat sallittuja toimijan viestinnässä, jotka sisältävät sallittuja terveysväittämiä koskevia tietoja.

Neuvoston asetuksen EY N:o 1924/2006 (elintarvikkeita koskevista ravitsemus- ja terveysväitteistä 20.12.2006) johdannon 4-kohdan mukaan asetusta sovelletaan vain kaupallisessa viestinnässä esitettäviin terveysväitteisiin. Asetusta ei sovelleta ei-kaupalliseen viestintään ja tiedotukseen. Tieteellisiä tutkimustuloksia, lehtikirjoituksia, uutisia ja asiantuntija-artikkeleita on saatava julkaista ja esittää vapaasti.

On tiedeyhteisön, elintarvikealan ammattilaisten, terveydenhuollon alan ammattilaisten ja kuluttajien etujen mukaista, että tieteellisiä tutkimuksia on vapaasti saatavilla. Asetus nimenoman kieltää viranomaisilta sellaisen tulkinnan ja toimenpiteet, jotka ovat kuluttajien etujen vastaisia ja jotka käytännössä johtavat yhteisön perustamissopimuksen rikkomiseen eli tavaroiden vapaan liikkumisen rajoittamiseen yhteisössä. Tämän vuoksi mainonnan ja myynninedistämisen käsitteitä on tulkittava ahtaasti.

Tieteellisiä tutkimuksia ei voi tulkita elintarvikelain 9 §:n tarkoittamana harhaanjohtavana tietona. Mikäli näin olisi, tulee Ruokaviraston osoittaa kussakin yksittäistapauksessa käytetyn tieteellisen tutkimuksen ja sen tuloksen vääräksi. Tieteelliselle tutkimukselle on asetettu tarkat edellytykset ja määräykset. Tieteellisen tutkimustyön luonteeseen kuuluu, että tutkimustulokset ovat julkisia, ja tiedeyhteisön ja muun yhteiskunnan vapaasti käytettävissä. Toisaalta Ruokaviraston linjaus luokitella tieteellinen tutkimus kategorisesti myynnin edistämiseksi ja lääkkeelliseksi väitteeksi, tulee myös perustua yksittäistapauksessa vahvaan näyttöön siitä, että sen perusteella jokin toimijan markkinoima tuote voitaisiin vaatia luokiteltavaksi lääkkeeksi Fimeassa, kuten Ruokaviraston on perusteluissaan esittänyt.

Nykyinen Ruokaviraston linjaus tulisi käytännössä kieltämään lähes kaikki uudet tieteelliset tutkimukset, jotka liittyvät elintarvikkeiden sisältämien ainesosien vaikutuksiin. Linjaus tulee muuttamaan koko elintarvikealan ja tieteellisten tutkimusten vuosikymmenien aikana rakentamaa kehityskulkua ja laajetessaan tulkinnalla saattaa olla pysyviä negatiivisia vaikutuksia suomalaisen elintarvikealan tutkimustietoon nojautuvaan kehitykseen.

KANTELU

Jos Ruokaviraston linjaus tieteellisten tutkimuksen jakamisen kielloista ja rajoituksista pysyy voimaassa, niin tulkinta tulee selkeästi ohjeistaa ja kouluttaa kaikille elintarvikealan valvojille ja toimijoille. Lisäksi kaikkia elintarvikealan toimijoita tulee kohdella tasapuolisesti tulkinnan noudattamisen ja valvonnan osalta.

Tulkinnan tulee kohdella tasapuolisesti myös kaikkia yhteisön alueen elintarvikealan toimijoita, eikä se saa asettaa suomalaisia elintarvikealan toimijoita eriarvoiseen asemaan muihin yhteisön alueen toimijoiden nähden.

Ruokavirasto antama esimerkki tieteellisen tutkimustiedon kiellosta on lyhykäisyydessään seuraava;

Jos yritys valmistaa, maahantuo tai markkinoi C-vitamiinia sisältää elintarviketta, ei yritys saa jakaa missään kanavassaan tieteellisiä tutkimuksia, jotka liittyvät C-vitamiinin lääketieteellisiin vaikutuksiin.

Kun Ruokaviraston tulkintaa mallintaa C-vitamiinin lisäksi mihin tahansa elintarvikkeen sisältämään ravintoaineeseen (mm. kalsium, probiootti, kuitu, rasvahapot, vitamiinit ja kivennäisaineet) ja sen asettamiin rajoituksiin, niin voi todeta, että tulkinta kieltää käytännössä kaikkien ravintoaineiden tieteellisen tutkimuksen jakamisen elintarvikevalvonnan piirissä olevalta toimijalta.

Emme ole löytäneet elintarvikelainsäädännöstä (direktiivit, lait, hallituksen esitykset) mitään sellaista, mikä tukisi Ruokaviraston näkemystä siitä, ettei elintarvikevalvonnan piirissä oleva toimija saisi näin tiukoin rajoituksin jakaa tieteellisiä tutkimuksia omassa viestinnässään. Tällaisen lähes kategorisen kiellon antaminen on hallintolain ja lainkäytön periaatteiden vastaista.

Ei-kaupallinen viestintä ja tiedeviestintä

Elintarvikealan toimijat lähettävät itsestään sekä kaupallista, että ei-kaupallista viestintää. Kaupallisen viestinnän yritys on itse suunnitellut tai ainakin antanut toiselle viestintään erikoistuneelle yritykselle suunniteltavaksi ja maksanut siitä. Kaupallinen viestintä on markkinointiviestinnän keinoin luotua viestintää.

Ei-kaupallinen viestintä on kaikkea muuta viestintää, jota yrityksestä liikkuu. Se on informatiivista, vaikka se ei olekaan olemassa yrityksen myyntitarkoituksia varten. Ei-kaupallista viestintää elintarvikealalla ovat muun muassa trendikatsaukset, myyntitilastot, lainsäädäntöön liittyvä viestintä, suhdanne-ennusteet ja tieteelliset tutkimukset. Lisäksi ei-kaupallista viestintää ovat muuan muassa uutiset ja yleiset sekä toimialaa koskevat yhteiskunnalliset asiat.

KANTELU

Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta (TJNK) on julkaissut vuonna 2013 ”*Tiede kuuluu kaikille! Kansallinen tiedeviestinnän toimenpideohjelma*”-julkaisun, jossa korostetaan tiedeviestinnän yhteiskunnallista merkitystä.

”*Tiede kuuluu kaikille!*”-julkaisussa annetaan suuntaviivoja niistä toimenpiteistä, jotka toteutuessaan edesauttavat suomalaisen tieteen ja tutkimukseen perustuvan yhteiskunnan menestymistä tulevaisuudessa.

Kuvio 1. Malli tiedeviestinnän kentistä ja kohdeyleisöistä

”*Tiede kuuluu kaikille!*”-julkaisussa (sivu 9. kuvio 1. yllä) yritykset mainitaan yhdeksi tiedeviestinnän kohdeyleisöistä.

Ruokaviraston tulkinta, jossa elintarvikealan yrityksiltä ja työntekijöiltä rajoitetaan tai kielletään ”*Tiede kuuluu kaikille!*”-julkaisussa kuvatun tiedeviestinnän tekeminen, on ristiriidassa Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan tavoitteiden kanssa ja voi aiheuttaa suoria ja välillisiä haittoja laajemminkin suomalaisen tieteen tekemisen kehittymiselle.

Lisäksi ”*Tiede kuuluu kaikille!*”-julkaisussa kuvaan, että tutkimustieto vaikuttaa uusien innovaatioiden kehittymiseen ja toisaalta vaikuttaa esimerkiksi yksilöiden elämäntapoja koskeviin valintoihin.

Myös näitä näkökulmia tarkastelleessa Ruokaviraston tulkinta on ongelmallinen ja saattaa haitata elintarvikealan innovaatioiden kehittymistä, kun tieteellisten tutkimusten jakamiseen puututaan tässä kantelussa kuvatun tulkinnan mukaisesti.

Lähde: <https://www.tjnk.fi/sites/tjnk.fi/files/Tiede%20kuuluu%20kaikille!.pdf>

KANTELU

Terveydenhuollon ammattilaisille tarkoitettu aineisto

Ruokavirasto toteaa (29.4.2020) Suomen Terveystuotekauppioiden Liitolle antamassaan vastauksessaan, että

”Euroopan unionin tuomioistuimien antoi 14.7.2016 (asia C-19/15) ratkaisunsa siitä, sovelletaanko väiteasetusta ammattilaisille tehtävään markkinointiin. Euroopan unionin tuomioistuimen tulkinta on kirjattu myös vuonna 2017 julkaistuu väiteoppaan neljänteen versioon (Eviran ohje 17052/4, käyttöönotto 22.8.2017). ECJ:n päätöksen mukaan: ”Elintarvikkeita koskevista ravitsemus- ja terveysväitteistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1924/2006 asetuksen 1 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että kyseisen asetuksen soveltamisalaan kuuluvat ravitsemus- ja terveysväitteet, jotka on esitetty kaupallisessa viestinnässä, joka koskee lopulliselle kuluttajalle sellaisenaan toimitettavaa elintarviketta, (myös) silloin, kun kyseistä viestintää ei ole suunnattu lopulliselle kuluttajalle vaan yksinomaan terveydenhoidon ammattilaisille.” LIITE 10

Suomen Terveystuotekauppioiden Liitto hämmästelee, miksi Ruokavirasto ottaa tieteellisiä tutkimuksia koskevassa asiassa esimerkiksi ja perusteeksi kyseisen C-19/15 (Saksan München I:n alueellinen tuomioistuimen ennakkoratkaisupyyntö), sillä ko. tapaus koskee ammattilaisille suunnatussa kaupallisessa viestinnässä esitettyä MAINOSKIRJETTÄ, eikä tieteellisten tutkimusten tietojen jakamista. ks. alla ruutukuva C-19/15-tapausta koskevasta asiakirjasta.

Euroopan unionin tuomioistuimen C-19/15 LIITE 20. Alla ruutukuva johdannosta.

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE

18 päivänä helmikuuta 2016 (1)

Asia C-19/15

Verband Sozialer Wettbewerb e.V.

vastaan Innova Vital GmbH

(Ennakkoratkaisupyyntö – Landgericht München I (München I:n alueellinen tuomioistuin, Saksa))

Ennakkoratkaisupyyntö – Kuluttajansuoja – Asetus (EY) N:o 1924/2006 – 1 artiklan 2 kohta – Soveltamisala – Lopulliselle kuluttajalle sellaisenaan toimitettavia elintarvikkeita koskevat ravitsemus- ja terveysväitteet – Yksinomaan ammattilaisille suunnatussa kaupallisessa viestinnässä esitettävät väitteet

I Johdanto

1. Ennakkoratkaisupyyntö, jonka on esittänyt Landgericht München I (München I:n alueellinen tuomioistuin, Saksa), liittyy elintarvikkeita koskevista ravitsemus- ja terveysväitteistä 20.12.2006 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1924/2006 1 artiklan 2 kohdan tulkintaan.(2)
2. Ennakkoratkaisupyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat jäsentensä kaupallisia etuja puolustava yhdistys ja ravintolisää myyvä yritys, ja se koskee väitteitä, jotka esitettiin **mainoskirjeessä**, jonka kyseinen yritys oli lähettänyt ainoastaan lääkäreille. Unionin tuomioistuinta pyydetään ensimmäistä kertaa määrittämään, sovelletaanko edellä mainitun asetuksen säännöksiä silloin, kun lopulliselle kuluttajalle sellaisenaan toimitettavia elintarvikkeita koskevia ravitsemus- ja terveysväitteitä esitetään kaupallisessa viestinnässä, jota ei ole suunnattu suoraan kuluttajille vaan yksinomaan ammattilaisille.

KANTELU

Euroopan unionin tuomioistuimen C-19/15-asissa käsiteltyä yksittäiselle lääkärille annettua yksittäistä mainoskirjettä koskenutta oikeustapausta ei voi yleistää rajattomasti ja tiukentaa mainoskirjettä koskevaa asiaa tieteellisiin tutkimuksiin.

Ruokaviraston esittämä perustelu ja viittaus ko. oikeustapaukseen kuitenkin osoittaa sen, että Ruokavirasto pyrkii hakemaan erittäin tiukan tulkinnan yleistämällä C-19/15-asiassa kuvatun tapauksen tulkintaansa, jolla se pyrkii rajoittamaan ja kieltämään tieteellisten tutkimusten jakamista.

Suomen Terveystuotekauppioiden Liitto haluaa korostaa, että yksittäisen tuotteen mainoskirje ja kansainvälinen tieteellinen tutkimus ovat kaksi eri asiaa.

Ruokavirasto toteaa (29.4.2020) Suomen Terveystuotekauppioiden Liitolle antamassaan vastauksessaan, että

Siksi (viittaus C19-/15-asiaan) myös terveydenhuollon ammattilaisille suunnatuissa koulutustilaisuuksissa tai seminaareissa elintarvikealan toimija voi kertoa valmistamistaan, markkinoimistaan tai jakelemistaan elintarvikkeista vain terveysvaikutuksista, jotka ovat elintarvikkeelle tai sen ainesosalle hyväksytyt tai ns. odotuslistalla” LIITE 10

Ruokaviraston tulkinta ja sen laajentaminen koskemaan terveydenhuollon ammattilaisille annettavia tieteellisiä tutkimuksia on erityisen ongelmallinen ja koskee suurta joukkoa ihmisiä. Terveydenhuollon ammattioikeuden haltijoiden määrä oli vuonna 2018 kaikkiaan 457.600 työkäistä henkilöä (THL tilastoraportti 2/2020).

Ensinnäkin se lainsäädännössä määritelty riittävä ja oleellinen tieto, mikä on loppukuluttajalle vaadittu antaa esimerkiksi kuluttajalainsäädännössä, ei mitään ilmeisemmin ole riittävä tieto henkilöille, jotka toimivat terveydenhuollon ammattilaisten tehtävissä ja varsinkin elintarvikkeiden parissa.

Terveydenhuollon ammattilaisella (laillistettu ravitsemusterapeutti, lääkäri, lasten neuvoloiden henkilöt ja laajemmin muu terveydenhuoltohenkilöstö) on jo olemassa sellainen tietomäärä elintarvikkeista ja niiden sisältämistä ravintoaineista, jota kuluttajalla ei ole, joten on selvää, että kuluttajille annettava tieto ei ole samalla tavalla riittävä terveydenhuollon ammattilaiselle.

On perusteltua, että nämä terveydenhuollon ammattilaiset saavat syvempää ja perustellumpaa tietoa, kuten tieteelliset tutkimukset, saadakseen tarpeeksi laajan tiedon sen varmistamiseksi, ettei tiettyä elintarviketta suositella esim. ravitsemusterapeutin tai lääkärin vastaanotolla sellaiselle henkilölle, jolle se ei sovi, ottaen huomioon esim. lääkkeen, elintarvikkeen tai ravintolisän yhteensopivuuden. Tällainen ammattilaiselle riittävä tieto saadaan juuri tieteellisistä tutkimuksista, joita täytyy saada vapaasti referoida ja jakaa esim. koulutustilaisuuksissa.

KANTELU

On myös syytä arvioida, että onko maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalaan kuuluvalla Ruokavirastolla toimivaltuuksia terveydenhuollon ammattilaisille annettava aineiston valvontaan ja miten valvonta käytännössä on tarkoitus toteuttaa tieteellisiin tutkimuksiin liittyvän tulkinnan osalta. Terveydenhuollon ammattihenkilöitä valvovat alueellisesti aluehallintovirastot ja valtakunnallisesti Valvira. Valvira eli Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto on Suomen sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan kuuluva keskusvirasto.

Käypä hoito-suositukset ja Ruokaviraston tulkinta

Ruokaviraston tulkinta elintarvikkeiden tieteellisten tutkimustietojen jakamisen rajoituksista ja kielloista on ongelmallinen myös käypä hoito -suositusten näkökulmasta.

Käypä hoito -suositukset ovat riippumattomia, tutkimusnäyttöön perustuvia kansallisia hoitosuosituksia. Niissä käsitellään tärkeitä suomalaisten terveyteen ja sairauksien hoitoon ja ehkäisyyn liittyviä kysymyksiä. Suosituksia laaditaan lääkäreille, terveydenhuollon ammattihenkilöstölle ja kansalaisille hoitopäätösten pohjaksi.

Käypä hoito-suosituksissa mainitaan useita ravintolisiä ja myös muita elintarvikkeita.

Esimerkiksi

Migreeni
B2-vitamiini migreenin estossa
B12-vitamiini migreenikohtauksia vähentävänä
Koentsyymi Q10 migreenin estossa
Magnesium migreenin estossa
Lähde: <https://www.kaypahoito.fi/nix01215>

Luunmurtumat
D-vitamiini- sekä kalsiumlisä ja luunmurtumat
Lähde: <https://www.kaypahoito.fi/nak00622>

Osteoporoosi
D-vitamiini
Kalsium
Lähde: <https://www.kaypahoito.fi/hoi24065>

Magnesiumlisän vaikutus verenpaineeseen
Lähde: <https://www.kaypahoito.fi/nak07044>

Ruokaviraston tulkinnasta saattaa tulla ongelmallinen sillä käypä hoito-suositukset perustuvat tieteellisiin tutkimuksiin ja toisaalta terveydenhuollon henkilökunta (mm. lääkärit) joutuvat omassa potilastyössään huomioimaan markkinoilla olevat valmisteet (myös elintarvikkeet), joita määräävät tai suosittelevat potilailleen.

KANTELU

Paradoksaalisen Ruokaviraston tulkinnasta terveydenhuollon ammattilaisten ja käypä hoito-suosituksen osalta tekee se, että Ruokavirasto kieltää elintarvikkeiden lääkinnällisten ominaisuuksien kertomisen sekä kuluttajille, että terveydenhuollon ammattialiselle. Silti terveydenhuollon ammattilaiset joutuvat noudattamaan työssään käypä hoito-suosituksia, joissa on mainittu elintarvikkeiden markkinoilla olevia vitamiini- ja kivennäisainevalmisteita.

Käytännössä Ruokaviraston tulisi kieltää terveydenhuollon ammattilaisilta tällaisten tietojen esittäminen ja sellaisiin tutkimuksiin viittaaminen esimerkiksi käypä hoito-suositusten osalta tai potilasvastaanottotilanteiden yhteydessä.

Ruokaviraston terveydenhuollon henkilöitä koskevan tulkinnan osalta nousee esiin myös valvontaan liittyvä kysymys. Eli miten kuntien elintarvikevalvonta pystyy valvomaan Ruokaviraston ohjeistusta ammattilaisille annettavan tieteellisen tutkimuksen aineistoa ja onko Ruokavirasto tässä toimivaltainen viranomainen?

Elintarvikealan ammattilaisille tarkoitettu aineisto

Ruoka-ala työllistää Suomessa lähes 340.000 henkilöä (Luonnonvarakeskuksen LUKE selvitys 2017).

Kuten edellä kuvattiin terveydenhuollon ammattilaisille annettavan tiedon osalta, niin sama ongelmallisuus tutkimustiedon rajoitusten ja kieltojen osalta koskee myös elintarvikealan ammattilaisille tarkoitettua aineistoa.

Elintarvikealan B to B viestinnän osalta Ruokaviraston tulkinta saattaa nostaa esiin ongelmallisia tilanteita ja saattaa osoittautua kuntien valvonnassa hyvin vaikeaksi valvottavaksi tehtäväalueeksi. Viranomaisella on yleinen valvontavelvollisuus ja epämääräinen ja vaikeasti valottava tulkinta saattaa aiheuttaa myöhemmin arvaamattomia ongelmatilanteita.

Kuluttajalainsäädännössä määritelty riittävä ja oleellinen tieto, mikä on loppukuluttajalle vaadittu antaa, ei mitä ilmeisemmin ole riittävä tieto elintarvikealan ammattilaiselle. Tämä vuoksi Ruokaviraston päätös kieltää ja rajoittaa tieteellisten tutkimusten välittämistä elintarvikealan toimijalta toiselle on ongelmallinen ja saattaa nostaa viiveellä esiin tilanteita, joissa päätös aiheuttaa kohtuutonta haittaa elintarvikealan ammattilaisille ja heikentää pitkällä aikavälillä myös ammattilaisten osaamista. Tämä kielteinen kehitys ei voi olla elintarvikelain hengen mukaista, eikä myöskään edistä kuluttajan suojaa lain edellyttämällä tavalla.

KANTELU

Elintarvikealan yrityksessä työsuhteessa toimivan henkilön sananvapaus

Ruokaviraston tulkinnan ongelmallisuus näkyy myös linjauksesta, joka koskee elintarvikealan yrityksessä työsuhteessa olevia henkilöitä ja heidän sananvapauttaan. Kuten jo aikaisemmin todettiin, niin ruoka-ala työllistää Suomessa lähes 340.000 henkilöä (Luonnonvarakeskuksen LUKE selvitys 2017).

Suomen Terveystuotekauppiain Liitto tiedusteli asiaa (2.4.2020) Ruokavirastolta, että,

”Onko tieteellisten tutkimuksien tietojen kertominen kiellettyä elintarvikevalvonnan piirissä oleva toimijan suullisessa viestinnässä? jos on, niin onko työntekijöiden suullinen viestintä rajattu työaikana tapahtuvaan suulliseen viestintään ja miten tämä mahdollisesti rajataan yrittäjän omassa suullisessa viestinnässä?” LIITE 21

Ruokavirasto vastasi (29.4.2020) seuraavasti: LIITE 10

”Kielto markkinoida elintarvikkeita lainsäädännön vastaisesti koskee elintarvikealan toimijoita. Yksityishenkilö voi esittää mielipiteitään ja kokemuksiaan erilaisista tuotteista omissa some-kanavissaan, mutta vain, jos hänellä ei ole minkäänlaista yhteyttä elintarvikealan yritykseen. Siksi yksityisessä blogissa tai some-profiilissa ei saa esittää lainsäädännön vastaisia tietoja henkilö, joka:

- On elinkeinonharjoittaja elintarvikealalla.
- On työsuhteessa elintarvikealan yrityksessä.
- Saa jonkinlaisen korvauksen markkinoinnista elintarvikealan yritykseltä.

Ruokaviraston tulkinta on erittäin tiukka ja rajoittaa kaikkien sellaisten yksityishenkilöiden tieteellisiä tutkimuksia koskevaa keskustelua ja muuta viestintää, joilla on työsuhte elintarvikealan yritykseen.

Suomen Terveystuotekauppiain Liiton kysymykseen, että

”koskeeko tulkinta tutkimuksien osalta elintarvikevalvonnan piirissä olevan toimijan asiantuntijaluentoja koulutustilaisuuksissa tai seminaareissa, jossa hän esiintyy yrityksensä edustajana?”

ei ole tullut vastausta. Elintarvikealalla toimii suuri määrä henkilöitä, jotka ovat sekä kouluttajia, luennoitsijoita tai muita asiantuntijoita ja samalla heillä on työsuhte elintarvikealan yhteen tai useampaan yritykseen. Ruokaviraston tulkinta mahdollisesti kaventaa merkittävästi tällaisten henkilöiden toimintaa ja mahdollisuutta jakaa esimerkiksi koulutustilaisuuksissa tieteellistä tutkimustietoa, jos se voidaan tulkita liittyväksi jonkin hänen työsuhteensa kautta olevan elintarvikealan yrityksen tuotteisiin. Esimerkiksi henkilö, joka toimii luonnontuotealan yrityksessä ja samalla tutkii marjojen lääketieteellisiä vaikutuksia ei tulkinnan mukaan mahdollisesti saisi esitellä näitä tutkimustuloksia koulutuksissa tai jakaa tällaista tietoa itse eteenpäin yhteiskuntaan.

KANTELU

Kuluttajien ja tutkijoiden sananvapaus ja Ruokaviraston tulkinta

Ruokaviraston tulkinnan ongelmallisuus herätti monia kysymyksiä muun muassa elintarvikealan toimijan vastuusta ja velvollisuudesta puuttua kuluttajien ja tutkijoiden jakamiin tieteellisiin tutkimuksiin toimijan sosiaalisessa mediassa esimerkiksi kommenttina. Sekä mahdollisesti kuluttajien ja tutkijoiden sananvapauden kaventumiseen.

Suomen Terveystuotekauppioiden Liitto tiedusteli asiaa (9.4.2020) Ruokavirastolta, että,

”Onko tieteellisten tutkimuksien tietojen kertominen kiellettyä elintarvikevalvonnan piirissä olevan toimijan sosiaalisen median kommenttikentässä alustalla vierailevan käyttäjän toimesta?” LIITE 21

Ruokavirasto vastasi (29.4.2020) seuraavasti:

”Elintarvikelainsäädännön mukaan on selvää, että alan yritys on vastuussa markkinoinnista kaikissa hallinnoimissaan blogeissa tai some-kanavissa, vaikka ne nimellisesti olisivat yksityishenkilön nimissä tai eivät muuten olisi yhdistettävissä yritykseen esimerkiksi sen vuoksi, että ne eivät ole yrityksen omilla verkkosivuilla. Lainsäädännön vastaisten tietojen julkaiseminen yrityksen myymistä elintarvikkeista ei ole sallittua myöskään kuluttajapalautteiden kautta, vaan yrityksen tulee poistaa lainsäädännön vastaiset tiedot hallinnoimistaan viestintäkanavista.” LIITE 10

Käytännössä tämä saattaa johtaa yksityishenkilön sananvapauden kaventumiseen ja välillisesti jopa tutkijoiden sananvapauden kaventumiseen. Ruokaviraston tulkinta edellyttää, että elintarvikealan toimijat ryhtyvät poistamaan yksityishenkilön tai jopa tutkija jakamia tieteellisiä tutkimuksia omista some-kanavistaan, jos ne jollakin tavalla voidaan olettaa liittyvän toimijan markkinoimiin elintarvikkeisiin.

KANTELU

Lopuksi

Ruokaviraston tulkinta saattaa johtaa siihen, että lähes kaikki elintarvike- ja ravitsemustieteen tieteelliset tutkimukset tulevat kielletyksi elintarvikevalvonnan piirissä olevilta toimijoilta ja näiden toimijoiden työsuhteessa olevilta yksityishenkilöiltä. Lisäksi tulkinta vaikuttaa näiden toimijoiden terveydenhuollon ammattihenkilöille annettavaan aineistoon siltä osin, kun ne liittyvät tieteellisiin tutkimuksiin.

Suomen Terveystuotekauppiain Liitto pyytää oikeuskansleria selvittämään, onko Ruokavirasto ja kunnan elintarvikevalvonta ylittänyt toimivaltuutensa kantelussa mainitun tieteellisiä tutkimuksia koskevan tulkinnan osalta.

Erityisesti pyydetään kiinnittämään huomiota seuraaviin seikkoihin:

Sananvapauden rajoittaminen

Rajoittaako tieteellisten tutkimuksen jakamista koskeva tulkinta elintarvikealan yrityksessä työsuhteessa toimivan henkilön tai elinkeinonharjoittajan sananvapautta aiheuttomasti ja ylittääkö Ruokavirasto tältä osin toimivaltansa? Ruokaviraston mukaan tieteellisten tutkimusten rajoitukset koskevat kaikkia yksityishenkilöitä, joilla on työsuhte elintarvikealan yritykseen tai jotka toimivat elinkeinonharjoittajina. Kiellot ja rajoitukset koskevat näitä henkilöitä nähtävästi myös työajan ja työpaikan ulkopuolella.

Oikeuskäytännön virheellinen soveltaminen ja tulkinta

Soveltaako Ruokavirasto tieteellisiä tutkimuksia koskevassa tulkinnassaan virheellisesti C-19/15 ennakkoratkaisua, joka koski mainoskirjettä, jonka yritys oli antanut ainoastaan lääkäreille? Ruokavirasto perustelee ko. ennakkoratkaisulla terveydenhuollon ammattihenkilöille ja vähittäiskaupan ammattihenkilöille antamaansa tieteellisten tutkimuksien rajoituksia ja kieltoja koskevaa tulkintaa.

Ministeriöiden hallinnon vastualueet ja valvonnan työnjako

Ylittääkö Ruokavirasto ja sitä ohjaava maa- ja metsätalousministeriö toimivaltuutensa ottaessaan valvontaansa kantelussa kuvatun tulkinnan mukaisen terveydenhuollon ammattihenkilöille tarkoitetun aineiston? Ylittääkö kunnan elintarvikevalvonta toimivaltuutensa valvoessaan terveydenhuollon ammattihenkilöille tarkoitettua aineistoa?

Miten ja mikä viranomainen valvoo terveydenhuollon ammattilaisille tarkoitettua aineistoa kantelussa käsitellyn tulkinnan osalta, jos tieteellinen tutkimus on päätynt terveydenhuollon ammattilaisen haltuun elintarvikealan toimijalta?

KANTELU

Yhdenvertaisuusperiaatteen noudattaminen

Koronaepidemian aiheuttamaa poikkeustilaa ei tulisi käyttää uudenlaiseksi koettujen tulkintojen käyttöönottoon. Yhdenvertaisuusperiaate kuitenkin edellyttää, että kaikkia saman hallinnon kanssa asioivia kohdellaan tasapuolisesti. Onko Ruokavirasto tältä osin noudattanut hallintolakia ja kohdellut toimijoita tasapuolisesti, kun se on mahdollisesti puuttunut poikkeusoloissa toteutetussa valvonnassa vain pienen toimijajoukon tieteellisten tutkimusten jakamiseen ja samalla vuosikausia sallinut tieteellisten tutkimusten jakamisen muilta elintarvikealan toimijoilta?

Kanteluntekijän tausta

Suomen Terveystuotekauppioiden Liitto ry (y-tunnus 02172017) on vuonna 1967 perustettu Suomessa toimivien noin 200 luontaistuotealan erikoiskaupan valtakunnallinen edunvalvontajärjestö. Lisäksi liiton jäsenenä on noin 20 ravintolaisien valmistajaa, maahantuojaa ja markkinoijaa.

Helsingissä 6.5.2020

Mika Rönkkö
toiminnanjohtaja
Suomen Terveystuotekauppioiden Liitto

KANTELU

LIITTEET

- LIITE 1 Tieto valvojen koulustilaisuudesta 26.3.2020.pdf
- LIITE 2 Can early and high intravenous dose of vitamin C prevent and treat coronavirus disease 2019 (COVID-19).pdf
- LIITE 3 Tiedustelu 2.4.2020 Ruokavirastolta.pdf
- LIITE 4 Ruokaviraston vastaus liitolle 2.4.2020.pdf
- LIITE 5 Koronavirus_ELTIIE koulutus_260320.pdf
- LIITE 6 Ruokaviraston vastaus tiedonluovutuspyyntöön 1.pdf
- LIITE 7 Ruokaviraston vastaus tiedonluovutuspyyntöön 2.pdf
- LIITE 8 viestinvaihto terveystarkastaja xxxxx xxxxxx (nimi poistettu alan sisäisestä versiosta).pdf
- LIITE 10 Ruokaviraston vastaus_2637_04.02.20.10_2020.pdf
- LIITE 11 Hengityслиitto ry Facebook.jpg
- LIITE 12 Hengityслиitto ry nettisivut.pdf
- LIITE 13 Luustoliitto ry.pdf
- LIITE 14 Sydänliitto ry nettisivut.pdf
- LIITE 15 Tutkimustiedon oltava kaikille avointa.pdf
- LIITE 16 Ruokavirasto kieltää julkisen tiedon jakamista.pdf
- LIITE 17 Ruokavirasto kieltää yrityksiltä ja järjestöiltä vitamiinitutkimusten jakamisen kuluttajille ja ammattilaisille.pdf
- LIITE 18 Tohtori Matti Tolosen kirjoitus D-vitamiinvajeesta.pdf
- LIITE 19 Ravintolisätiedotus-sivustolta poistettu tri Matti Tolosen kirjoitus D-vitamiinista
- LIITE 20 Euroopan unionin tuomioistuimen C 19 15.pdf
- LIITE 21 Suomen Terveystuotekauppiain Liiton kysymys Ruokavirastolle 2.4.2020.pdf